

dichotomy between Christian pacifism (peace) and just war (justice) theories. As a *tertium*, the Just Peace concept, in other words, maps out a new terrain of contextual and formative peace attempts which must be just and focus on peace. The Just Peace concept points to civil society as key to peacebuilding because civil society is the place where moral imagination unfolds, in theological terms called *shalom*. That is, the place where constructive solutions to violence and the ability to see new peaceful paths is in civil society and especially in its religious domains in focus on *shalom*. Concluding the constructive parts of her analysis, Gehlin argues that the ecumenical movement itself in its attempts towards Christian unity might be meaningfully understood through the lens of just peace.

To conclude my review, the author succeeds in a detailed analysis of the WCC study process and concluding documents on Just Peace. The outcome is a highly informative and detailed map of how the concept Just Peace took roots in the WCC constituency in dialogue with surrounding ethical, biblical, and spiritual ideas. At the same time, the strict focus on the WCC process and documents also means that only little attention is paid to actual faith-based peace attempts and to the difference that theology and spirituality make in actual attempts for peacebuilding.

Jonas Adelin Jørgensen
PhD, Copenhagen

Niels Henrik Gregersen, Bengt Kristensson Ugglå & Trygve Wyller (red.). *Reformation Theology for a Post-Secular Age: Løgstrup, Prenter, Wingren, and the Future of Scandinavian Creation Theology*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht. 2017. 274 s.

När jag började min forskarutbildning för 20 år sedan betraktade vi metoden att utgå från en eller ett par framstående teologer, för att beskriva och analysera hur teologin grundläggs och utvecklas, som ”gubbforskning”. Vi ville hellre utgå från en rykande aktuell problemställning och undersöka vad som sagts i relation till denna. Men metoden att utgå från en-

skilda forskare ger en annan möjlighet att sätta teologin i ett sammanhang och följa en utveckling över tid. Just detta är en av ambitionerna med denna antologi. Syftet med boken är att erbjuda en koncis och mångfacetterad introduktion till det som redaktörerna benämner skandinavisk skapelseteologi (*Scandinavian Creation Theology*, i fortsättningen SCT).

Det är de, i alla fall för en något äldre läsekrets, välkända och produktiva K.E. Løgstrup, Regin Prenter och Gustaf Wingren som tillsammans får utgöra detta program inom teologin. Boken vill presentera deras verk och undersöka om, och på vilket sätt, SCT kan vara en modell för att omformulera en reformationsteologi för en postsekulär tid. På detta sätt vill boken vara relevant också som ett bidrag i det pågående högtidlighållandet av reformationen. Slutligen vill boken också sätta SCT i dialog med samtida teologisk reflektion. Redaktörernas förhoppning är att SCT ska upplevas som relevant också utanför Skandinavien. Utöver detta syfte menar jag att det är mycket vällovligt att ge en fyllig introduktion till och reflektion kring dessa tre teologer, som i dag kanske inte är så väl kända och lästa på ”hemmaplan” som de förtjänar.

I inledningen presenteras SCT som ett program, som i hög grad relaterade till den partikulära situation som följde av att vara verksam i samhällen där man haft nästan 500 år med lutherska statskyrkor. Den stora tilltron till det gemensamma projektet för stat och kyrka som präglat detta sammanhang har givetvis satt sina spår i den teologiska reflektionen, som relaterade till den öppna och inklusiva kyrkosynen. Teologins uppdrag förstods också som en slags förmedling av det lutherska arvet i denna speciella kontext.

Men SCT har bäring långt utanför detta sammanhang. Betydelsen av denna antologi ligger främst i att den på ett konsekvent och uthålligt sätt håller fast vid att SCT är både unik och allmängiltig, och fortfarande har en stor relevans för den teologiska reflektionen, både i och utanför Skandinavien. Vad är då det unika bidraget? En röd tråd genom antologin är att den lyfter upp det motstånd som Løgstrup, Prenter och Wingren bjuder mot det slags teologi som vill dela upp i ett antingen/eller: kristen eller inte kristen, egenart eller

öppenhet, Gud eller människa. Genom SCT löper i stället det lutherskt grundade ”och”, ett uttryck för att dessa begreppspår inte kan ses som ett nollsummespel. Detta förhållningssätt blir särskilt kraftfullt inom antropologin. Gud skapar och verkar även där det inte finns kristen tro.

I första delen presenteras Løgstrup, Prenter och Wingren av Niels Henrik Gregersen, Christine Svith-Værge Pöder och Bengt Kristensson Ugglå. Dessa tre essäer tjänar som en utmärkt ingång i resten av volymen. Läsaren får en god förståelse av hur Løgstrup, Prenter och Wingren relaterar till sitt eget filosofiska och teologiska sammanhang, både nationellt och internationellt och inte minst hur de relaterar till varandra. Detta fördjupas i del två, där receptionen inom SCT av Martin Luther och N.F.S. Grundtvig utreds på djupet av Jorgenson och Allchin.

I del tre belyses samtida utmaningar i sju olika artiklar. Här möter de mer forskningsfrågeorienterade ansatserna de tre ”gubbarna”. De mycket kompetenta forskarna (Jensen, Wolf, Søtoft, Gerle, Hammer Præstholm, Skard Dokka och Wirén) relaterar SCT till olika aktuella ämnen, som mänskliga rättigheter eller religionsteologi. Här lägger jag efter ett tag antologin åt sidan och funderar över hur väl det fungerar. Det finns en risk att dessa bidrag inte får det genomslag de förtjänar, vare sig i antologin som flyttar fokus från att låta SCT vara en utgångspunkt, eller i sina respektive diskurser, som nog lätt förbiser en antologi som utgår från tre namngivna skandinaviska teologer.

När jag återupptar läsningen blir jag dock rikligen belönad. Här har man verkligen sparat det bästa till sist. Förutom en spännande översikt över SCT i amerikansk kontext så bjuder den avslutande fjärde delen på två fascinerande artiklar av Jan-Olav Henriksen om ”The Economic Trinity and Creation” och Trygve Wylle om ”The Discovery of the Secular-Religious Other in the Scandinavian Creation Theology”. Här blir SCT och dess företrädare en verklig resurs i formulerandet av en skapelsteologi för 2017 års reformationsjubileumsfirande, pluralistiska, polariserade och sekulära värld. Jag bjuder på två smakprov: ”this theology is developed in order to adress and overcome

world-negating trends that still exists in Western theology. [...] It thus considers common human conditions to be a *positive* resource for relating to God...” (s. 229, 238, Henriksen) och ”Scandinavian creation theology takes the position of the secular-religious Other. [...] it is not a problem to be both secular and religious. It is more or less the content of faith” (s. 264, Wylle).

Sammanfattningsvis är detta en bok som är långt mer utmanande och spännande än den förefaller vid den första anblicken. Den hade absolut förtjänat ett bättre omslag och framför allt skulle den behöva göras tillgänglig också på de skandinaviska språken.

Eva-Lotta Grantén
Docent, Lund

Christer Hedin. *Kristendomens historia i Sverige*. Farsta: Molin & Sorgenfrei förlag. 2017. 318 s.

Den kända radiorösten, religionshistorikern, docenten i livsåskådningsvetenskap Christer Hedin presenterar i *Kristendomens historia i Sverige* en flyhänt och tankeväckande översikt över kristendomens historia i landet. Som titeln antyder är det en idéhistorisk framställning av kristendomen som idébärande och dess samspel med politik och kulturliv inom ett geografiskt område. Boken har en kronologisk uppläggning med fyra huvuddelar: Medeltidens nationsbygge, Reformation och renlighets, Frihet och splittring samt Mångfald och sekularisering. Den första delen börjar på 800-talet med Ansgar, den andra på 1500-talet med Gustav Vasa och den tredje på 1700-talet med Andreas Knös och Carl von Linné. Den fjärde och sista delen inleds kring 1900 med Anton Niklas Sundbergs död. Hedin har på ett fruktbart sätt fogat in citat ur källtexter i framställningen. På grund av materialläget blir andelen tänkare och idéproducenter födda inom det som i dag är Sverige allt högre under bokens gång. I de båda första delarna är det ofta fråga om gemensamma romersk-katolska alternativt reformatoriska föreställningar och deras påverkan i just detta geografiska område.